

חכמה מאין

בטאון החברה היונגיאנית
הישראלית החדשה

סתו 2012 מס' 7

הספר האדום של יונג

NEW JUNGIAN
ISRAELI ASSOCIATION

עמותה יונגיאנית
ישראלית חדשה (ע"ר)

דף הבית

מהי הדרך הנכונה,
דיאלוג עם ה-soul, העדרותה ושיבתה, על פי יונג
בינה ויילר

הקרע הגדול עם פרויד והפרידה והנתק ממנו מעוררים ביונג חוויה קשה וכאוטית בעיקר בשנים 1913 - 1917,

בספר האדום, בפרק ה- Scrutinium, המושג פרושו לבחון למיין לחפש, יונג אכן בוחן וחוקר את עצמו, שואל שאלות. שאלה שהוא שואל בכאב גדול היא:

Who am I? I can not accept the hollow nothing that I am

"מי אני? אני לא יכול לקבל את החלל הנובוב והריק שהנני"

זוהי שאלה מהותית ונוקבת, אנו מכירים אותה כשאלה אוניברסלית לבני אנוש. ואומנם בהמשך יונג מדווח לנו כי ה-soul שלו נעדרה ממנו לתקופה ארוכה ואולי לכן תחושת הריקות

וה-emptiness אופפת אותו.

יונג ממשיך ומדגיש כי, תחושת הריקות ה-emptiness זהו טבע השטן, החלק השטני והמכלה שבנפש....

כידוע משוררים מתעסקים עם הנפש. אלחנדרה פיסארניק משוררת ארגנטינאית יהודייה, הנחשבת לאחד הקולות החשובים והמשפיעים באמריקה הלטינית, בשירה "המשכיות" היא מבקשת,

"רפא אותי מהרייקנות – אמרתי

רפא אותי – אמרתי"

ואני נזכרת בשירה של המשוררת ויסלבה שימבורסקה המדבר גם על הנפש, הבית הראשון של השיר הבא שלה

אודות הנפש בקצרה

נפש יש בנו – מדי פעם

אין לך אדם שהיא שורה בו בלי

הפוגה ולתמיד

יום אחרי יום

שנה אחר שנה

יכולים לחלוף בלעדיה

נראה כי ה-soul של יונג הטתה אוזן וקלטה את השאלה שלו
"מי אני" שהוא זרק לחלל,

היא , ה - soul מופיעה לפתע , יונג שמח לפגוש אותה ואומר לה ,

"החיים השיבו אותך אלי נשמת הנשכחת ,

my forgotten soul ."

וה- soul שואלת אותו ,

"כמה רחוק אתה נמצא "

הכוונה בודאי , כמה רחוק הוא מנשמתו ומעצמו

ושוב אלחנדרה פיסרניק מבטאת אותו מוטיב בשירה "הצלה" היא אומרת,

"זזה תמיד גן הלילכים שמעבר לנהר.

אם תשאל הנשמה אם זה רחוק

יאמר לה :מעבר לנהר, לא כאן אלא שם"

המשוררת מבטאת את כאבה, של מי שחלפה בעולם כנוכריה וכגולה ויודעת שהגאולה

תמיד מעבר לנהר, לא כאן אלא שם.

כאמור לאחר הפרידה מפרויד החלה עבור יונג תקופה של ספקות פנימיים חששות וחיבוטי

נפש עד כדי אובדן אוריינטציה .

בצר לו הוא שואל את ה- soul

"מהי הדרך הנכונה ?"

ה - soul משיבה לו ,

'הדרך הלא בטוחה, היא הדרך הטובה, היא הדרך הנכונה".

כלומר היא תומכת בו ללכת בדרכו הסוליטרית הלא בטוחה שאין בה שום ערביות .

כאילו שה - soul מצהירה על כעין הבטחה

ואכן יונג מחליט על התפטרות מתפקידו כנשיא האגודה הפסיכואנליטית וכן

מהאוניברסיטה ומכתב העת מכל הקולקטיב של עולם החיים .

חשוב שנעצור כאן ונבין ,

מה קרה לנפשו של יונג בהעדרה ממנו ? איפה היא היתה ?

בספר "הזכרונות" יונג אומר כי ,

באחת הפעמים כתב לעצמו הזייה שבה נפשו פורחת ממנו .

הנפש , האנימה, מייסדת הקשר ללא מודע . במובן מסויים זה, היא גם הקשר לקולקטיב

של עולם המתים. שכן הלא מודע תואם את ארץ המתים המיתית, ארצם של האבות

הקדומים.

לפיכך, אם למישהו יש הזיה שבה הנפש אובדת או נעלמת, משמע – היא שקעה לתוך

הלא מודע או אל ארץ המתים. כמו מדיום היא נותנת למתים הזדמנות לבטא עצמם.

יונג אומר " לפיכך מיד עם העלמות הנפש , המתים הופיעו לפני והתוצאה היתה שכתבתי

אז את שבע הדרשות למתים". זוהי דוגמה למה שמכונה אובדן הנפש, תופעה זו שכיחה

בין הפרימיטיבים.

יונג מצוין "מרגע זה הבחנתי את המתים כקולות של הבלתי נודע, הנעלם והדחוי".

לגבי מושג "אובדן הנפש" – loss of the soul – יונג cw9i, פסקה 213 :

"המצב המיוחד הקשור למונח זה הנו בקשר לנפש של הפרימיטיבים המניחים שהנשמה יכולה להסתלק ממש כמו כלב שבורח מאדונו בלילה. . אז זאת משימת השמאן להחזיר את העריק בחזרה... משהו דומה יכול לקרות גם לאדם המתורבת והמאולף, רק שהוא, המודרני, לא מתאר את זה כאובדן הנשמה אלא כמצב של -

abaissement du niveau mental, כלומר ירידה של מפלס התודעה".

בהמשך יונג מנסה להסביר את עצמו לעצמו וכן לאחרים,

" השאלות שייעודי חייב אותי לפענחן,

לא באו לי מהחוץ, אלא מן העולם הפנימי".

על העניין הזה יש לו שוב שיחה עם נשמתו.

ה-soul אומרת ומבחינה ומדגישה, בין ידיעות שמגיעות מבחוץ, לבין אלו שבאות מהחוויה והעולם הפנימי.

" יש faith ויש knowledge וההבדל הוא שה-faith זה האמונה לסמכות חיצונית של הורה או מורה, למיידע שמוסרים ומעבירים לך.

האמונה זה משהו ילדותי, להאמין ולקבל דברים מאחרים.

לעומת זאת ה-knowledge זה ידע אינטואיטיבי שאתה רוכש מההתנסות והחוויות שלך, מהעולם הפנימי, זה שייך לבגרות ולהבשלה בתוכך"

יונג ממשיך ואומר,

"השיחות הללו עם המתים עיצבו פרילוד למה שהיה עלי להעביר לעולם אודות הלא מודע. מעין מערך ופירוש של תכניו בכללותם. . . .

נוכחתי שגודש הפנטזיות מצריך מצע מוצק מתחת לרגליים ושעלי לשוב תחילה אל קרקע המציאות. עבורי ראליה משמעותה תובנה מדעית. היה עלי להסיק מסקנות קונקרטיים מן התובנות שהעניק לי הלא מודע ומשימה זו הצריכה זמן חיים שלמים".

אנחנו יכולים להבין שכל מה שנודע לו מעולמו הפנימי על אודות הלא מודע הקולקטיבי הנו אותו ה-knowledge בעל הערך.

ועוד מוסיף יונג,

"כשאני מהרהר שנית ומברר לעצמי מה קרה לי במשך תקופת עבודתי על הפנטזיות, נדמה לי כאילו קבלתי מסר שכפה עלי את עצמו בכוח אדיר. במערכת הדימויים היו דברים שנגעו לא רק לי עצמי אלא גם לרבים אחרים. מאז שחדלתי להשתייך לעצמי בלבד, ושאיבדתי את זכותי לכך, היו חיי שייכים לכלל. . במדע של אותם הימים אי אפשר היה לגלות את הידע שנחשפתי לו או שחיפשתי אחריו. היה עלי בעצמי להתנסות בניסיון הזה ואף לנסות לשתול את תוצאות התנסותי באדמת המציאות. אם לא כן היו הן נותרות הנחות סובייקטיביות שלא עמדו במבחן" . . .

ולבסוף יונג מאשר בקשר לשאלה ששאל בתחילה,

בקשר לדרך שלו ומהי הדרך הנכונה .

" בהקדישי את חיי לתכלית זו, בחרתי בדרך היחידה שבה יכולתי להצדיק את קיומי ולחיות את חיי בשלמותם האפשרית. למעשה מעולם לא התנתקתי מהחוויות הראשונות "

אכן היתה הדרך הלא בטוחה הדרך הנכונה והיחידה עבורו.

"נכון שעבודתי המדעית היתה הדרך היחידה שעמדה לרשותי לחלץ עצמי מן הכאוס , אם לא כן היה החומר לוכד אותי בכוריו"

למן ההתחלה הבין יונג את המפגש שלו עם הלא מודע כניסוי מדעי שניהל בעצמו ושתוצאותיו חשובות לו ביותר.

"זה היה ניסוי שאני הייתי מושאו" אמר.

לחשיפת הדמיונות שרחשו במעמקי נפשו ידע שעליו לשקוע שם ולהתיצב מולם כפי שהם. יחד עם זאת חשש להיטרף ע'י הזיותיו.

הידיעה כי מתחייב הוא להרפתקה מסוכנת לא רק בשביל עצמו, אלא גם למען מטופליו-סייעה לו לעבור את המעמקים החשוכים מאד.

מן ההתחלה הבין ,

"שאוכל למצוא קשר עם העולם החיצון ועם בני אדם רק אם אצליח להראות- והדבר חייב מאמצים רבים

שהתכנים של העולם הנפשי הם ממשות וממשות זו אינה רק חוויותי הפרטיות, אלא חוויה קולקטיבית הקיימת אצל רבים. מאוחר יותר ניסיתי להדגים זאת בעבודה מדעית והעברתי לקרובים לי דרך חדשה של ראיית דברים. ידעתי שאם לא אצליח אהיה נידון לבידוד מוחלט "

כאמפליפיקציה, בחרתי להביא את הסיפור על "ויסנטה העורב" מאת הסופר הפורטוגלי מיגל טורגה.

בסיפור, העורב, בעל הרוח החופשית, עוזב בעת המבול את תיבת נוח. המתח רב, העורב כמעט טובע וניטרף כפי שיונג יכול היה להטרף מהזיותיו, אך הוא אוחז בפיסת אדמה וניצל הסיפור הוא מטפורה לדרך הלא בטוחה שיונג בחר ללכת בה לבדו כשנפרד מפרויד ומתיבת הנוח שלו, ידע יונג שאכן הושלך אל הלא נודע.

"ככלות הכל מעבר לפרויד לא ידעתי דבר אך העזתי וצעדתי לתוך החשכה" .

כך נהג גם העורב כאשר פרש את כנפיו ויצא לדרכו המסוכנת

להלן תקציר הסיפור :

מסופר על עורב בשם ויסנטה שבעת המבול ואחרי 40 יום שהייה בתיבת נוח, מחליט לעזוב את התיבה . העורב מצליח לגבור על יצר ההשרדות ולפרוש את כנפיו השחורות כנגד המרחב הנורא של הים.

בזמן ששהה בתיבה היה חסר שלוה, לא נראתה לו השהות של זאבים וכבשים יחד..... וכן התמרד העורב נגד הערבוב שאלוהים ערבב את החיות עם בני אדם נואפים, שרצה להענישם.

טען העורב, מה זה קשור לחיות ? !

עזיבת העורב את התיבה היתה סמל לכח הרצון ולדחף של חרות . אולם אלוהים כעס ושאל שוב ושוב

את נוח איה העורב. אלוהים דרש לחפשו. נוח עונה לאלוהים כי האכיל אותו ושמר עליו וכי מרדנותו היא שנשאה אותו מהתיבה. נוח בוכה ומתחנן שאלוהים יסלח לעורב וכן לו. ובכן אנשי התיבה עוקבים בדריכות אחר העורב שעזב ופוחדים לגורלו, שמא אלוהים יעניש אותו על כי מרד בו. . . .אולי ימיתו או יחזירו לתיבה. כמו כן דאגו אנשי התיבה, החיות ובני האדם, והיו בביעותים וחוסר ודאות האם יגבור העורב לזעם האלוהי, לסופה ולמבול האין סופי ולאופל הלילה. חלף זמן ולפתע הבחין חתול הבר, שבתובה, ביבשה ועלתה תקווה מסויימת שאולי קיימת עדיין אדמה, אם יציבה ביקום האומלל הזה. . . . היתה זו פיסת אדמה קטנטונת התברר כי אכן העורב חי, נוכחותו הצנומה נראתה באופק. אולם המים גברו על הארץ והכף הקטן, היבשה שעליה עמד העורב הלכה וקטנה. גורל העורב היה לגמרי תלוי בגורל האדמה. מבועתים הביטו יושבי התיבה בעורב העומד על פיסת האדמה, על הצוק ההולך ונעלם שוב ושוב. כאמור העורב בחר בחופש והביט בתיבה שסמלה בעיניו התנוונות שסרב להכנע לה. היתה דילמה, האם תינצל האדמה המחזיקה את ויסנטה העורב וכן ויסנטה עצמו, או שהאדמה תיבלע ותשקע במי המבול ועמה גם העורב. כאילו שמשמעות החיים נקשרה לאקט הסרבנות של העורב בקשר בל ינותק. העורב החליט לשרוד בדרך הטבע. עיקש ורגוע קרא תיגר על יכולתו של אלוהים. גלים גבוהים הגיעו אל העורב אך גם נסוגו. . . .המתח היה רב. כעבור זמן החליט אלוהים לוותר לויסנטה העורב. לנוכח רצונו האדיר להיות חופשי חתם אלוהים את ארובות השמיים. . . .המבול פסק והעורב נשאר חי.

ביבליוגרפיה

The Red Book, chap.Scrutinies.1

2.זכרונות חלומות מחשבות, יונג. תרגום לעברית מיכה אנקורי, רמות 1993

3.ספר החיות, מיגל טורגה. סיפור "ויסנטה העורב"